

Conciones, Siue Conceptvs Theologici Ac Praedicabiles, In Omnes Totivs Anni Dominicas

Opvs Novvm Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue]
Scriptoribus plenißimum, cum occurrentium fidei controuersiarum
tractatione.

De Sanctorum Festiuitatibus Annitotius - Nvnc Demvm Integre Svppleti,
Concionibus per octauam Vener. Sacramenti suo ordine intersertis

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1620

In Festo Natiuitatis Christi. Verbum caro factum est, &c. Ioan. 1. Primò, De
mysterio Incarnationis generatim. 2. De gemina Christi generatione. 3. De
generatione in tempore figuræ. 4. Nostra inde ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56205](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56205)

IN FESTO NATIVITATIS CHRISTI.

PARTITIO.

- I. De mysterio Incarnationis generatim.
- II. De gemina Christi generatione.
- III. De generatione in tempore figura.
- IV. Nostra inde documenta figuris illustrata.
- V. De inuoluto panniculo Iesu.
- VI. Magna, mira & lata in illius natiuitate acciderunt.

Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ioan. 1.

FIGURA.

Gen. 7.

ELEBRIS, ille diuinæ iustitiæ præco, & humani generis ex parte perditū reparator Noe, quem Poetæ bisfontem, & bicipitem Iannum appellant, quod & mundi statum, qui ante diluuium fuerit, & qui post diluuium, viderit; cum diuino iussu arcam cum suis intrasset, vniuersum hominum quod restabat genus, diluuiō & fluctibus eripuit, & in tuto collocauit. Figuram hanc hodie re ipsa adimpletam cernimus, Auditores. Videmus hic namque, vt Iesus Christus, verus ille Noe, ex diuino decreto, quod ab ipsa mundi constitutione latum erat, humanitatis nostræ arcam ingrediens, ab æternæ damnationis diluuiō vniuersum genus hominum eripiat, & in libertatem afferat. O diem facilem! o fortunatum nuntium! diem, in qua Verbum fit caro, homo in diuinam naturam cooptatur, qua deni-

Bess. de Sanctis.

que virgo intacto parit pudore! diem plenum miraculis & portentis, in qua vnguentus æterni Dei filius nascitur ex Virgine, quando tugurium ei loco palatij, præseptum loco cunarum, scenum & palea loco stragulorum, & araneorum telæ loco auleorum, bos & asinus loco sociorum, pastores loco inuisentium fuere. diem, qua decantanda sunt natalia, & milles decantanda, idque summo cum iubilo & exultatione. Quod vt accuratius maioriq; cum fructu fiat, Christi mihi incarnatio, aduentus, natiuitas, & quidquid admirabile in eodem accidit, modò cœlitus gratia suggeratur, & gloriosa illa puerpera mater Saluatoris precibus nobis suis auxilietur, latius deducenda sunt: quamobrem Bethlehem vnanimis adeamus, & communi cam saluatione compellemus:

AVE MARIA.

Isaias propheta cum Incarnationis filij Dei ordinem, eiusq; generationis seriem *Isai. 53.*

A & quic-

Et quicquid in eiusdem ortu accidit, recensere decreuisse, communi narrandi describendique ordine rel. eto. admirans exclamavit; *Quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui reuelatum est? generatione eius quis enarrabit? quia abscessus est de terra uiuentium?* Quod ipse olim de aeterna vel etiam temporali uerbi Dei generatione admirans dixisti Propheta, idem hodie de illius ego natiuitate dicere compellor, atque exclamare, *Quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui reuelatum est? natiuitatem eius, partum Virginis, & admirabilem eius in hunc mundum introitum quis digne enarrabit?*

Lib. de Patriarch. Benedict. Num. 23.

Refert Ambrosius occultum & obscurum esse, unde Rhinoceros animal illud ferocissimum trahat originem, animali huic in scriptura collatus reperitur Deus, *fortitudo eius similis est Rhinocerotis*; ut hinc manifestum fieret, natiuitatis eius quo ad diuinitatem secreta & arcana ab humano ingenio intelligi & percipi non posse, sed obscurissima esse, ac penitus ignota. Verbum Patris, Auditores, uerus Rhinoceros est, sed fortis & omnipotens, cuius origo, nec in quantum Deus, nec in quantum homo, a quoquam potest agnoscere. est namque secretum penitus latens & absconditum.

Gen. 30.

Sapientissimus etiam mortalium Salomon, quippe qui caelitus sapientiam natus erat, hic incertam suam & ignorantiam confitetur: ait enim, tria se ad intelligendum difficilia, & ingenij captum excedentia reperisse, quartum autem penitus incomprehensibile. Audiamus eius uerba; *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro: uiam aquile in caelo, uiam nauis in medio mari, uiam colubri super petram, & uiam uiri in adolescentia.* prima haec difficultas designabat Christi in caelum ascensum, secunda eiusdem passionem, & gloriosam illius resurrectionem; tertia, & postrema natiuitatem eius; quando nimirum humanam naturam indutus magna subtilitate & occulte admodum, per sacratissimam Virginis uerum nullo in eodem transitionis suae relicto vestigio pertransiuit, *& uestigia eius non cognoscuntur.*

Gen. 76.

Quid porro mirum caecitate hic Salomonem, cum ipsimet Cherubim, spiritus illi perspicacissimi, inque omni scientiarum genere uersatissimi iam a primo creationis suae tempore, nihil hic omnino intellexerint, sed aperte confessi sint, captum hoc suum penitus superare. Legimus enim in Ezechiele, portentosa illa animalia, facta in caelis uoce, attonita stetit, alasque submisisse. *Cum fieret uox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant animalia, & submittebant alas suas.* Porro uox illa, quae in caelo audiebatur, quaeque animalibus admirationem incutiebat, erat uox illa, *Verbum caro factum est, uox inquam, qua denuntiabatur filius Dei nasciturus, nam subiicitur mox, Et similitudo hominis erat super firmamentum.* Ad uocem hanc Cherubim consternati & percussi, intellectus alas submitunt, negantque sibi ad mysterij huius amplexum inuestigandam mentis acumen sufficere.

Ezech. 2.

Et sanctus Cyprianus, celeberrimus ille Ecclesiae Doctor, humano natiuitatem hanc ingenio negat comprehendi posse, ait enim, *In ceteris mirabilibus quocumque modo aliqua satisfaciunt rationes, hic solum me complectitur stupor.* Id est, Aliquo quidem modo reliqua Christianae religionis mysteria comprehendendi possunt, sed Incarnationis & natiuitatis filij Dei penitus nequit intelligi, omnemque humani ingenij captum excedit, ut non nisi admirationem quandam relinquat. Unde Ecclesia uerba illa, *Et homo factus est,* pronuntians, uelut in admirationem, & extasim raptus, genua in terra figens, se humiliat & prostermit. Et quis obiecto haec audiendo non admiretur?

Serm. de Christi natali.

Ioan. 2.

Salomon Rex postquam superbum illud & magnificum templum extruxisset, & Arcam Domini sub alis Cherubim collocasset, innumerataeque uictimas immolasset, cum templum gloria Domini repletum cerneret, iuxta quod olim Deus promiserat, genibus in terra positus, & palmis in caelum extensis, alta uoce inclamare cepit. *Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus terram?* Si Salomon Deum cum hominibus commorari tantopere miratus est, idque

2. Par. 7.

æque non nisi in nebula, & spissa caligine quid obsecro dixisset, fecissetque, si quæ nos hodierna die videmus, vidisset, Aeternum nempe Patris Verbum carnem induere, hominem fieri, nasci, ut hominem, atque inter homines, & cum hominibus conuersari?

Magi Chaldaei, cum Nabuchodonosoris somnium interpretari non possent, aut quid designaret diuinitate, inscitiam suam libere confitentes dixerunt, *Sermo, quem tu quaris Rex, grauis est, nec reperitur quisquam, qui indicet illum, exceptis Dijs, quorum non est eum hominibus conuersatio.* Non putabant ecce hi fieri posse, Deum cum hominibus commorari, sed errant, & nimium quantum errant. veniant enim mecum, & ostendam eundem è virgine nasci in stabulo, & hominem factum, atque adeo cum bestiis conuersatum: & hoc ipsum obstupescant. Quod autem vos, o Magi, non potestis comprehendere aut credere, Prophetae nobis nostri à longo tempore designarunt. Baruch in primis: *Post hæc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est.* item Ieremias: *Habitabo vobiscum in loco isto: quoniam etiam Dauid: Vt inhabitet gloria in terra nostra.* & post omnes Euangelistas, qui eundem cum hominibus agentem conspexit, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis,* non quidem in rubi flamma, aut in nube, ut olim in vertice Sinai, sed in nostra humanitate, carne mortali, atque inter Virginis brachia. O sublime mysterium! o miraculum omnium miraculorum maximum! o torrentem imperium & intranabilem! cuius olim Ezechiel figuram vidit.

Baruc. 3.
Ierem. 7.
Psal. 84.
Ioan. 1.

Ezech. 37.

Ostendit huic olim Dominus torrentem rapidissimum, qui è domo Domini emanabat: hunc cum diuino iussu transiret, aquæ primum talorum, deinde genuum, mox lumborum tenus ascendebant, sed cum procederet ulterius, & caput vnda transcendere, ni ab Angelo esset eductus, immerfus periisset.

Torrentis hic Auditores Sacrae Scripturae scientiam designat: quem cum ingredi mur, mundi creationem in ipsa ripa deprehendimus, quam facile quisque intelligit, &

in qua aqua non nisi ad genua vsque pertingit. nam & Plato & Aristoteles eandem perspectam habuerunt.

Sequitur deinde primi parentis status, iustitia inquam illa originalis, illius amissio, & omnis posteritatis ruina: est hic torrentis non nihil profundior, sed si ulterius etiam progrediamur, nostræque redemptionis, Verbi Incarnationis, natiuitatis filij Dei, idque ex Virgine, mysterium attingimus; aqua in tantum excrescit, torrentis adeo insurgit, nulla vt arte tranari possit, aut transuadari, id est, à nullo etiam subtilissimo intelligi hæc omnia queant: quotquot enim temere eundem tentare, aut ingredi præsumpsere, naufragium misero sane exemplo passi sunt. Imprimis impius Cerinthus, qui sub Traiani vixit imperio, cum hunc inconulto ingressus esset, paruuli huius diuinitatem negans, (ad cuius hæresim confutandam Ioannes, referente Hieronymo, Euangelium suum scribere adorsus) miserè submersus est. Mox infelix ille *go de scrip. Eccles.* Cerdon, qui duos in ream natura deos, bonum vnum, alterum malum constituens, (a Hæreses diuina, teste Tertulliano, Marcion hæresim hausit) negat hunc verum hominem esse, vt docent Epiphanius, Irenæus, Augustinus *incarnatio- nem.* lib. 10. de consensu Euangelistarum, & lib. de Hæresibus.

Manes Pessa, cuius peruersa dogmata plusquam centum annorum spatio, Arabiam, Aegyptum, Africam occuparunt, nouem quoque annis Sancti Augustini mentem demerantur; credebat, hunc non nisi imaginarium hominem esse, ac spiritum quemdam in corpore phantastico conclusum.

Valentinus, qui anno post Christum natum centesimo quinquagesimo, sub Antonini imperio, Romæ prodijt, cuiusque errores Irenæus recensuit, assererat, corpus cum suum caelo attulisse, non vero è Virgine assumpsisse. Nestorius Constantinopolitanus Patriarcha, is inquam, qui Mariam *Θεοτόκον*, id est, Deiparam debere appellari, & Deum à Iudæis crucifixum negabat, quique in Synodo Ephesina, præsidente eodem Cyrillo Alexandrino, condemnatus

fuit, & in ordinem redactus impie docebat, duas in eodem personas, non secus ac naturas existisse. Euryches verò è contra adstruebat, duas hæc naturas inter se permixtas esse, & vnã in alteram, humanitatem nempe in diuinitatem commutatam. Arius denique Alexandrinæ Ecclesiæ Diaconus, quem centum octodecim Patres Nicææ in Bythynia congregati condemnarunt, cuiusque hæresis totum pene Orientem infecit, & trecentis & amplius annis in Ecclesia perdurauit, (donec monachus quidam Arrianus, Sergius nomine, Alcoranum composuit, quo Mahumetanorum errores per orbem diffusi sunt) is inquam Arius docuit, Christum non nisi meram, ac puram creaturam esse, nihilque cum diuinitate habere commune. O blasphemiarum plaustra ! ah iustitia horum omnium naufragia.

Hic igitur torrens tranari nequit, & ut rem aperitius dicam, hoc à nemine mysterium comprehendere potest. Si enim sensus exteriores in consilium, thibeas, non vident nisi paruulum, qui in stabulo, cæterorum more infantium, plorat & vagit. si rationem adeas, dicit libere, sibi hic hæere aequam, & nescire, quomodo qui æternus est, nascatur in tempore, qui impassibilis, patitur, qui infinitus, certis limitibus & finibus circumscribatur, & quomodo homo, qui ne quidem leo fieri potest, in diuinam naturam conuertitur queat. Quanta hic voragine & abyssi: proh quanta profunditas?

Heliseus Propheta corpus suum in corpus pueri viduæ extensus, membraque membris adapturus, occlusit ostium, ne cui hoc præfceret, sed occultum permaneret. Designabat hoc admirabilem verbi diuini cum humanitate nostra vnionem, illiusque magnitudinis ad nostram paruitatem proportionem; per quam nos, velut paruulos mortuos resuscitauit. Voluit autem omnia hæc quam secretissimè peragi, ne cui hoc mysterium vel Angelorum, vel hominum innotesceret. Hoc nempe ænigma est olim à Samsonè Philisthæis, id est, hominum intellectui, datum; *Verbum enim caro factum est*, tantam difficultatem includit, quantam

Indic. 14.

Leo melle plenus. Hoc Euangelista vobis hodie ad diuinandum proposuit, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis*: in quo & ipse interpretis munere fungens, dupliciter distinguam. primo natiuitatis huius triumphum, & historię seriem latius deducam; deinde quidquid in eadem eximium & admirabile contingit, aut etiam delitefcit, exponere conabor.

Principio igitur, antequam longius prouehar, & sinus in ventos laxem, quo mysterium hoc melius intelligatur, teire vos in primis velim, duas in Christo natiuitates, quemadmodum & duas generationes esse, æternam vnã, & alteram temporalem: illa, ab æterno genitus, è fecunda Dei Patris memoria velut sinu, & Verbum natus est; hæc vero in tempore de Spiritu conceptus, sacratissimo virginis utero, & homo prodit. A priore Ioannes Euangelium suum exorsus est, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, in secundam vero desinit, Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Hac natus est, ve homo è fecunda, illa vero vt Deus è Virgine: hæc causa est, vt instar paruuli pannis obuoluatur, illa, vt velut Deus ab Angelis adoretur: hæc vt iactat in opis & miscelli iaceat in præsepio, illa vt à Magis adoretur, à stella noua denuntietur, à pastoribus velut omnipotens ac totius vniuersi Creator inuisatur. E quibus omnibus conuincitur, duplicem illius natiuitatem esse.

Nam vt in veste aliqua auro picta, quæ bysso tenuissima cooperta sit, transparet per foramina & inuersiones interdum splendor ille interior & rutilans aureorum filamentorum fulgor: Ita hodie in pretiosa illa diuinitatis veste, quæ sub vili humanitatis nostræ velamento cooperta latet, elucet interdum per foramina carnis nostræ, eiusque opera diuinus quidam maiestatis & magnitudinis fulgor. An non enim ingens splendor est, Herodem regem potentissimum tremere, reges ab vltimo oriente ad orandum venire, stellas occurrere, Pastores confluere, Angelos in terram descendere? an non ex his omnibus diuinitatis quidam radij elucet?

II.
Dux in
Christo na-
tiuitates.

Paucis

Psal. 61.

Paucissimis verbis utramque hanc nativitatem Psalter expressit, *semel locutus est Deus, duobus audivi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia.* Quod exponens Augustinus ait: *Quomodo semel locutus est Deus, & secundo sensit, nisi quia Verbum daos & Ar- intransgressibile procedens à corde Patris suscepit carnem, ut esset homo in utero matris?* Quibus è verbis duo mysterij huius mirabilia colligere est; primò potestatem quandam in Deo admirabilem, qua in tantum naturam nostram exaltauit, et eam verbo diuino coniunxerit, secundo misericordiam quandam infinitam, quo verbum suum humilitatem exinanitum voluit, nostræ id naturæ copulando.

Et quamuis utrumque hoc admirabile sit, longè tamen admirabilius est, diuinam maiestatem ad eam humilia, tanquam hominum naturam ad tantum decus & honorem euectam cerere. Quod & Leo magnus tradidit, à quo ipse hausit, *mirabilior sit nobis in Deo humilitas, quam potestas; & difficilius capitur diuina maiestatis exinanitio, quam seruilis forma in summa prouectio.* Quod Euangelista duobus verbis innuit, verbum caro factum est.

Ait apertè, *Verbum, & non filius*, ut ita generationem quandam spirituales insinuaret, nihilque carnale menti, aut corporeum occurreret, nam quamuis verè sit filius, non tamen cogitandum est, eodem eum à Patre, quo ceteri, modo genitum, sed alio quodam occultiori & nobiliori. Vnde bene vates regius, *Domine dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te*, id est, in magno illo æternitatis die, quæ nocte careat, tempore illo admirabili, quod omnia complectitur, in quo nullum præteritum, aut futurum, & cui omnia velut præsentia sunt. Addit etiam, *dixit*, quia verbum Dei illius generatio est, os eius mens eius est, atque actus ille, quo filius producitur loquela, aut verbum à sanctis Patribus appellatur.

Pater igitur æternus, omnem suam essentiam cognoscens, filium quandam ab æterno progignit, qui Verbum dicitur, eo quod per modum intelligentiæ procedit, filium

quoque connaturalem, quia eiusdem cum Patre naturæ est genitus, atque is ipse, qui hoc modo ab æterno natus est, hodie in tugurio magna in mendicitate nascitur, *Et Verbum caro factum est.* Rei historia ita sese habet.

Gloriosissima Virgo cum grauida & veterum ferens è Nazareth in Bethlehem, cum fidelissimo corporis sui custode Iosepho descendisset, Augusti Cæsaris edicto obsecuturæ, quo vniversus orbis describatur, & vnusquisque in ciuitate sua profiteri nomen debebat; cum pariendi iam tempus aduenisset, nec locus in diuersis propter affluentem hominum à cunctis locis multitudinem suppeteret, stabulum & tugurium, in quo animalia stabulabantur, ò rerum inopia! ingredi coacta est, & in eo peperit filium suum primogenitum, quem pannis inuoluit, & in præsepio reclinauit.

O beatum partum! ò felix puerperium! ò tempus tot votis & suspirijs veterum Patrum expetitum! Hic scilicet figuræ veteres adimpletæ sunt, & quidquid olim præsignatum, hodie re ipsa contigit. Videte enim, vt Noe noster, finito damnationis diluuiio, arca, vtero inquam Virgineo, egrediatur, quo humanum genus restauret, homines in veram libertatem afferat, & à damnatione immunes reddat.

Videte laterculum, monte hodie descendente, à nomine tamen impulsam, qui statuat comminuet, suaque magnitudine vniversum terrarum orbem replebit. Lapis hic Christum designat (*petra autem erat Christus*) qui hodie vtero Virginis, quæ in sacris literis montis nomine sepius appellatur, (*mons in vertice montium*) sine vilo hominum adminiculo, sed cooperante tantum Spiritu S. descendit, qui peccati idolum destruet, atque tertet; & nominis sui gloria orbem replebit, nam à solis ortu vsq; ad occasum, laudabile nomen Domini. Videte hic opulentum illum fluium, qui instar torrentis rapidissimi paradiso voluptatis emanaat: videte, inquam, Dei filium, qui è virgine, quæ verè paradisi voluptatis est, hodie egreditur, fluium illum infinitas secum diuitias trahentem, torrentem illum aquæ viuæ, quæ

III.

Figure veteres in Christi natiuitate completæ.

Psal. 112.

A 3

ant

animas nostras perlauabit, peccatorum maculas eluet, mundumque vniuersum laeuandum & vberem reddet, fluium illum ad mirabilem, de quo in Ecclesiastico legimus; *Ecccl. 14.* *Ego quasi fluitus Doris, ego quasi aquaductus exiui de paradiso.*

Nunc ad oculum patet aenigma illud obsecurissimum, quod Ioannes olim in Apocalypsi sua proposuit: *Vidi, inquit, altum Angelum fortem descendentem de caelo, amictum nube, & iris in capite eius.* Angelus hic, Auditor, Iesu Christi, qui verè Angelus Testamenti est, imaginem gessit. hic enim caelo cum descendisset (à summo caelo egressio eius) nocte hac virgineo egreditur vtero, carnis nostrae nube coopertus, crucis aliquando iudem in capite gestatus, quae verè arcus caelestis est, ac pax inter nos & patrem illius inuicem symbolum.

Prædixit olim Isaias venturum aliquando tempus, quo Dominus super nubem leuissimam veheretur, itaque Aegyptum ingrederetur, ad cuius ingressum omnia illius simulachra comminuta in terram deciderent. Audiamus oraculum: *Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingreditur Aegyptum, & commouebuntur simulachra Aegypti à facie eius.* Post longam disquisitionem videntur hæc omnia mihi hoc natali Domini die contigisse, hodie quippe paruulus ille, qui in præsepi vagit, humanitatis nostrae nube, & quidem leuissima, quia nullo peccati pondere grauatur, uetus Aegyptum mundi huius ingreditur, & ecce ad eius introitum omnia idololatriæ simulachra, & inimici nostri in fugam se conijciunt.

Hodie quoque omnia omnium Prophetarum oracula finem accipiunt, & vera fuisse comprobantur, ut imprimis illud Malachiae: *Malach. 4.* *Orietur vobis Sol iustitiae.* Non immerito autem gloriosam hanc Domini natiuitatem soli exorienti comparatur, nam quemadmodum sol manè exorientis, & in nostro horizonte apparens, relictis Antipodum sedibus, idem omnino sol est qui hactenus, & ab initio fuit, quamuis nobis recenter oriens, nouus esse videatur. Ita quoque Dei filius, factus hodie natus ex virgine, esse non in-

cipit, erat quippe ab aeterno: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum; hodie tamen nobis recenter exoritur, nostram indutus carnem, humanaque natura circumflectus: Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Eadem loquendi ratione vsus est Zacharias, quem etiam Prophetam appellare licet, *visitauit nos oriens ex alto,* non ait tantum oriens, sed subiungit *ex alto;* quod is, qui filius erat Altissimi, caelo descendens, terramque visitans, homo factus hominibus sese ostenderit.

Vterque vates ecce Christi natiuitatem soli exorienti comparat, forsitan, ut inueneret, idem hic omnino contingere, quod olim Ezechiae regis tempore accidit. Hodie namque sol iustitiae solitum cursum interrumpit, decemque gradibus retrocedit. Ipse quippe Dei filius hominem induens infra nouem Angelorum choros descendit, *Ministri eum paulum ab Angelis; & mox, verbum caro factum est, an non igitur decem gradibus retrocessit? O quanta humiliatio, quanta retrocessio!* is qui aeterno Patris sinu egredi solebat, hodie temporali Virgine vtero egreditur: dicitur namque, *Et peperit filium suum primogenitum.*

Hodie quoque completur, quod in ipso mundi exordio contigit, quando nimirum Adæ dormienti Dominus costam abstulit, ac nouam eius loco carnem indidit, quo facto excitatus protoplastus, oculosque in Gen. 2. *Euam conijciens, ait: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Hac de re ad E. *Ephes. 5.* *pheticos agens Paulus, mysterium hic magnum lautare insinuat, Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo. Omnes enim Patres, & imprimis Augustinus, docent maximum hic ab initio mysterium designari, quod in verbi incarnatione & admirabili eius è Virgine Natiuitate contingere debebat. Pater siquidem aeternus vnam è costis suis, id est, verbum suum, quod in intellectus eius sinu delitescerat, carne nostra mortali cooperuit, idque vnione quadam admirabili. Nam verbum & caro post hanc copulam non nisi vnâ hypostasim constituebant, ad eum ut Deus factus sit homo, & vicissim homo Deus, & verba illa Adæ usurpare potuerit, Hoc nunc os ex ossibus*

bus meis, & caro de carne mea. Non possum autem satis similitudinem hanc demurari, quæ tam scite Verbum carnem factum, & humanitate nostra circumdatum, ossi, quod carni & corpori unitum est, comparet.

1. Verbum in- Primò, sicuti os vel costa sub carne sem-
carnatū cō- per aut pelle delitescit, ita verbum illud Dei,
fertur costæ, carni humanæ annexum semper sub eadem
& ossi Adæ, latitat, coramque nosse denitate veluti

Psal. 17.

Isaia 45.

tenebris quibusdam obsidetur: quo alluisse visus est Psalmista, dum canit: *Qui posuit te-
nebras latibulum suum, ac multò apertius I-
saïas, Verè tu Deus absconditus, sub mortali
humanæ naturæ pelle delitescens.*

2.

Secundò, Sicuti ossa iuxta medicos, natura sua nullum sentire dolorem queunt, cum nulla anima sensitiva, sed sola vegetatiua, prædita sint, adeò, vt quamvis aliquem interdum cruciatum sentiant, hoc non è natura sua, sed propter carnem, cui vitæ sunt, fiat. Ita Verbum Patris ex se nullum dolorem aut cruciatum sentire, nullum laborem perferre, nihil pati, etiam in præsepio positum, poterat. Sed penitus impassibile erat: adeò vt quicquid hodie in stabulo ferat, totoque vitæ tempore passurum sit, carni nostræ, quam sibi adaptavit, sit adscribendum. Vnde in passione illius adimpletam illam prophetiam legimus, *Os non comminuetis ex eo: eò quod os illud Verbi divini in cruce semper integrum & immutabile permanfit, nulli lationi, aut vulnere obnoxium.*

Joan. 19.

3.

Tertiò, quemadmodum ossa in corporum nostrorum compositione & compaginatione caracem exteriorem sustentant, vt doctissimè demonstrat Aristoteles, non fecius quoque Verbum illud diuinum in paruulo illo, qui hodie nascitur, instar ossis semper se gessit: ipsum namque carnem illius sustentavit, ipsum fuit, quo subnixus actiones illas admirabiles, quibus salutem nostram operatus est, edidit, vnde Dominus Iesus Christus, velut homo, sibi ipsi, vt verbo, loquens ait apud Prophetam, *Diligam te Domine, & verbum æternum, in sempiternum, quia tu es fortitudo mea, robur & auxilium meum, Dominus firmamentum meum, atque Deus meus, & omnia*

Psal. 17.

Heb. 1.

bus in rebus protector & vindex, qui portat omnia verbo virtutis suæ. Hoc igitur os, verbum hoc, Deus deniq; ille, humanitatis nostræ carne vestitus, hodie ventre virginali egreditur, pannis inuoluitur, & in præsepio reclinatur.

Totus hic orbis obstupefeat, hoc demiretur, hic præ admiratione mortales deficiant & consternentur. Abacuc quidem Propheta natiuitatem hanc & paupertatem verbi Dei demiratus animo concidit & expauescit: Ita namque secundum Septuaginta eius verba leguntur: *Consideraui Domine opera tua, & expaui, in medio duorum animalium cognosceris, qui in medios inter Angelorum choros versari solebas. Et quis, obsecro, non miretur, Domine, cum te in tanta paupertate nascentem videat, in stabulo loco palatij, in præsepio loco throni reclinatum, in pilea loco aulaeorum extensum, à pastoribus loco purpuratorum stipatum. Quid, Domine mi, quid nasceris in tugurio, viuis in deserto, in cruce denique nudus morieris: quis hic non obstupefeat? quis ad tantam tuam paupertatem non expauescat?*

Abac. 3.

Admiratur Propheta vile id duorum animalium consortium, *In medio duorum animalium cognosceris, & merito: quis enim hoc vidit vnquam? simul etiam magnunt aliquod mysterium innucbat. Vetuit olim Deus agros asino & boue vni iugo copularis proleindi: Non arabis in boue simul & asino.* Hoc nempe in Messia aduentum referuabatur: videte namque vt tugurium subeat, præsepio se admoueat, bouem & asinum combinet, & vni iugo adcopulet, vt vasmundi huius agrum proleindat, crucis sue vomere inculca eius arua subigat & præparet, quo sementem Euangelij suscipiant. Quis non obstupefeat hæc omnia perpendens, & Deum in præsepio reclinatum videns?

Deut. 22.

Regina Sabæa, visa Salomonis maiestate, ministrantiumque decore & ornatu, adeò obstupuit, vt spiritus vltra in ea non remanserit. Quo quæso stupore eadem fuisset percussa, si nostri Salomonis paupertatem intuita fuisset? si cum pannis vibus inuoluitur.

2. Paral. 2.

inuolutum, in foeno iacentem, in duro p̄-
sep̄io reclinatum conspexisset? Si, inquam,
filium Dei in stabulo uentis peruiso & puti-
do natum, inter animalia constitutum vi-
disset? tunc scilicet p̄-
stuporem non fuisse
spiritus ultra in ea.

Dan. 10.

Daniel Propheta cum Angelū splendidis
indutum vestibis conspiceret, in tantum
expauit, vt ex animis in terram conciderit, &
dixerit: *Domine mi, in visione tua dissoluta
sunt compages meae, & nihil remansit in me
uirium, & quomodo poterit seruus Domini
mei loqui cum Domino meo? nihil enim re-
mansit in me uirium, sed & habitus meus
intercluditur.* Quid vnus Angeli conspe-
ctus si sanctissimum virum potuit percelle-
re, quomodo omnium Angelorum Regis
cum paupertas percussisset, qui tanta modo
in egestate in stabulo iacet, medius inter a-
nimalia. Merito igitur hic homines simul &
Angeli obtupefcaunt.

IV.

Prodeant iam in scenam figure veteres,
sed elucidate, & iam non amplius figure.
Hodie scilicet Arca Testamenti sub pel-
libus sita est, i diuinitas sub humanitatis no-
stre delitescit pellibus: quam obrem ad con-
fessionem nostram merito illud Dauidicum
dicere possumus: *Videsne quid ego habitem
in domo cedrina, & arca sit in medio pellium?*
& illud Viriæ. Arca Domini in deserto ex-
posita est caeli iniurie, ac sub tentorijs mi-
litaribus, & Dominus meus Ioab super fa-
ciem terre manet. Sacre scilicet humani-
tatis Domini nostri arca Regum & Princi-
pum palatijs eiecta, diuersotioque carens, in
stabulo deserto commemoratur, & summus ille
dux Christus, carnis nostre loriceam indu-
tus, super dura in tugurio, inter bouem &
asinum iacet. Hodie Rex Israel, bello decer-
taturus, habitum mutat, id est, hodie Filius
summus ille Regum Rex colorem, schema,
& maiestatem exuit, & alium habitum assu-
mit; cum Deus esset, homo; cum magnus,
paruus; cum opulentus, pauper effectus est,
bellum & conflictum cum peccatis, ac dia-
bolis initurus.

Exod. 4.

Hodie manus illa Moysi sinu educta le-
pra inficitur: id est, hodie filius Dei aeterni-
tatis sinu eductus, dextera illa Patris, formam

peccatoris, qui spiritualiter leprosus est, in-
duit; vnde Hieronimus, *Nos putauimus eum quasi Isai. 53.
leprosum.* Obseruauit id ipsum Psalmogra-
phus, dum ait, *Hæc mutatio dextera excelsi.* Psalm. 76.
Ille siquidem, qui in Angelos exercere do-
minium solebat, bestiis hodierna die obse-
quitur, ille qui celos & caelestia habitacula
incolere solebat, in stabulum se recipere
compellitur; ille, cuius maiestatem & nutū
tota terrarum machina tremere solebat, co-
ram bestiis hodie ple-rat & contremiscit. O
rerum vices! o subitam metamorphosim!
ecque Deus bone hæc mutatio! Exclamare
igitur cum Psalmographo potero, & cum
Patre caelesti expostulare; *Vt quid auertis
manum tuam, & dexteram tuam de medio
sinu tuo, vt eam mundo in summa nuditate
manifestes?* Psalm. 73.

Legitur Alexander Macedo, Perside sub-
acta, Persicum etiam habitum assumpsisse,
Macedonico tamen cultu non omnino ne-
glecto; quo vtriusque sibi gentis amorem &
benevolentiam conciliaret. Ecce potentissi-
mus ille caeli ac terre Monarcha Christus
Iesus, mundi limites ingressus, vt in homi-
num sese amicitiam insinuaret, eorumque
animos demulceret, humano se motu ve-
stituit, humanum schema & formam in-
duit, vestem inquam discolorem, que tum
ad diuinitatem, tum ad humanitatem re-
ferri queat *Et verbum caro factum est, & a-
lii manifestius, Et habitum inuenit vt ho-* Phil. 2.
*mo; vt ad oculum videre possumus: iacet eni-
m in præsepi panis inuolutus.*

Ionas Propheta cum Niniuen ingressus,
per plateas ac vicus inelamasset, *Adhuc Ion. 3.
quadragesima dies, & Niniue subuertetur;*
Rex, vt flagellum, quod Dominus parabat,
auerteret, virisque & regni cladem auer-
tuncaret, purpuram exiit, sacco & cilicio
lumbos accingit, cinere & sordibus caput
conspersit, omnemque fastum regium re-
pudiat, ac fastidit. Simile quid hodie vide-
bimus, Auditores. Inelamabat siquidem
aeterna iustitia, Pereat nefanda illa Adami
progenies, vindictam & flagellum perfida
illa preguaricatio promereatur, damnetur
homo, supplicium contumaces illi luant
& ecce confectum summus ille coe-
lorum
Mo-

Monarcha loco se proripit, ut Patris furorem & iram mitiget, palatio suo egreditur, SS. Trinitatis thronum deserit, diuinitatis splendorem ac maiestatem exiit; & sacco se humanitatis nostrae cooperiens, ac mortalitatis nostrae cineribus caput aspergens, in praesepio extensus & pannis inuolutus iacet.

Exod. 33.

Hebraei cum idololatriae mania in praecipiti acti vitulum aureum diuinis affectissent honoribus, eumque velut libertatis vindicem omniumque bonorum largitorem nequiter adorassent, praecipit Deus, ut in corde contrito & humiliato ad se conuerterentur, omnem ornatum extrinsecum deponerent, aurum & monilia reijcerent, & cilijs membra edomarent, si pacato uti vellet numine, quod & ita factum est. Idololatriae crimen incurerat homo creaturam creatoris loco adorando, diuinamque iustitiam in se prouocauerat; & ecce vnigenitus Dei filius, ut Patris iram auerteret, furorisque illius astum exstingueret, magnificentiam illam regiam, diuinam maiestatem ad tempus seponit, inque stabulo poenitentiae veste indutus nasci voluit.

Exclamare igitur liberè potero, o ingens humilitas! o amor ineffabilis! o paupertas extrema! o mutatio poenitus admirabilis! ut nimirum is, qui Angelos inter agere consueuerat, medius inter diuinas personas esse, in throno gloriae considerare; modò in stabulo habitet, in foeno & stramine extensus sit, inter bestias agat, & in praesepio aulam teneat. *Heu quantum mutatus ab illo Hebraei!* Explicat hanc metamorphosim egregie Cyprianus, *Panniculi pro purpura, pro bysso in ornatu regio lacrimis congeruntur, ut ita humilitatem disceremus.* Hinc mater eius voluntati satis acere volens, & eiusdem cum illo desiderij, *pannis eum inuoluit.*

Ser. de Nat. Christi.

V.

Quatuor de causis homines conquirebatur.

Psalm. 41.

Quot nobis mysteria declaratis o panniculi, quot occulta & arcana Sacramenta inuoluitis! Quatuor olim de causis homines de Deo conquirebantur. primò quod esset quodammodo inaccessibleis, & non nisi magno sudore ac difficultate inuoniretur. Atque hinc clamabat ad Dominum Dauid, *Fuerunt mihi lacryma mea panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Optat*

Bess. de Sanctis.

ecce, ut Deus humana forma indutus, hominibus sese manifestet. Deinde, quòd manus eius nimis essent graues. Ita enim de eisdem conquestus est Iob, *Manum tuam longè fac à me.* Tertio quòd nimis esset in loquendo austerus & durus. Hinc Hebraei dixerunt Moysi, *Ne loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Postremo, quòd tametsi placidè se demonstraret, super thronum tamen plenus maiestate & gloria cõsideret; unde Isaias: *Vidi Dominum super solium excelsum & eleuatum, & Seraphim stabant, & clamabant, Sanctus.* At desinant iam de Deo conquiri mortales, omnia iam commutata sunt.

Iob 13.

5.

Exod. 28.

4.

Isa. 6.

Annuntiant siquidem hodie Angeli hominibus: *Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in praesepio.* Quasi dicerent, Eia Pastores, nolite iam amplius de Deo vestro conquiri, inuenietis quippe eum non iam in caelis tonitrua fabricantem sed ut paruulum vagientem; manus etiam eius iam non amplius graues, aut plumbeae sunt, sed pannis & lacinijs inuolutae: non iam folio sublimi sedens conspicitur, sed in praesepio durissimo reclinatus: non iam circumstat eum Angeli, sed bruta animalia. Accedite igitur ad eum, hunc Deum affamini mortales, maiestatem eius nolite perhorrescere, aut manuum illius seueritatem metueret; has namque mater, & totum simul corpusculum pannis inuoluit, & reclinat in praesepio.

O panni, o praesepe, o tugurium poenitus admirabile! videte obsecro, Auditores, ut generosus ille & inuictus Samson in sinu virginis ligatus & vinctus ludat: nimis erga Dalilam, id est, humanum genus, amor his eum vinculis irretiuit. Quis vnquam crediderit, inuictissime Samson, amore te ita fascinandum, ut fœmineis brachijs stringeris? itane amoris incendium in animo tuo exarsit? Dixit olim nescio quis, *Amare & sapere vix Deo conceditur;* ad eundem quoque modum dicere possumus, amorem Dei erga humanum genus stultitiam & insaniam mundanis hominibus videri. Quod innuit Apostolus dicens: *Nos autem predicamus Christum crucifixum, Iudais quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Mundani nempe stultum esse aiunt, summi Dei filium nasci in stabulo, in praesepio vagire,

Judic. 16.

1. Cor. 1.

B

IR

inter bestias plorare, ac deinde in cruce summa cum ignominia emori. Sed quàm perperam ac stultè iudicatis! nam quæ stultæ sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes. quod & ipse vos stultum existimatis, paruus hic velat sapientissimum & subtilissimum amplectitur.

Iob 38.

Hodie quoque quæstio illa Iob soluta est, *Quis conclusit, inquit, ostijs mare, quando erumpere quasi de vulua procedens? cum ponerem vestimentum eius, & caligine illud quasi pannis infantie obuoluerem? Mare hoc Dei verbum appellare possumus, mare, inquam, à quo omnia gratiarum ac charissimum flumina originem sumunt, & in quod iterum deuoluuntur. Hoc ipsum in utero Virginis veluti repagulis quibusdam coactum fuit ac retentum, & in eodem carnem nostram induit: sed nocte hæc egressum & erumpens, perque omnes mundi sese regiones diffundens, pannis infantie obuoluitur.*

Gen. 2.

Noli iam amplius & Adam Dei vocem veritus sub arboribus delitescere, cò quòd nudus sis; aduenit enim qui nuditatem tuam cooperaturus est, panniculis quippe suis eam tegere iam cepit. Ecce aliud: primus ille Adà Paradiso terrestri exactus, mortuorum animalium pellibus sese vestiuit, quò se mortalem ostenderet: & ecce, ad hunc modum secundus Paradiso cœlesti vltro egressus panniculis inuoluitur, quò demonstrat se mortuum, & sindone munda inuolendum. Quin etiam is ipse, qui modò pannis hic iacet obuolutus, vestibus aliquando nudatus in crucem agetur: & ille qui Cherubim splendore circumcingit, qui lilij agros vestit, qui auiibus plumeas vestes concedit, qui opertit cœlum nubibus, non nisi vilibus pannis inuolutus serpiet in præsepio.

Psalm. 48.

Quid? nasci in stabulo, in præsepio delitescere? quor hic teguntur mysteria, & quidem arcana? Homo namque cum felicitatis suæ & splendoris ignorans, brutalem naturam induisset, immortalitateque & beatitudine cœlesti, ad quam destinatus erat, excidisset, mortalis effectus est, & miserimus. Homo, inquit Plaltes, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Atque idcò Redemptor hominis mun-

dum ingressus, ad stabulum diuertit, & bestiarum sodalicio gaudere incipit. Unde idè qui supra, *Homines & iumenta saluasti Domine, quemadmodum multiplicauit misericordiam tuam Deus.* Psalm. 35.

Luc. 10.

Laudatur in Euangelio Samaritani pietas, qui hominem à latronibus vulneratum & spoliatum equo impositum in stabulum duxit, rationemque illius haberi præcepit. Hæc hodierna die parabola verè contigisse dicenda est, puer hic quem videmus Samaritanus est, & quidem benignissimus, & in miseros mortales propensissimus: hunc miserum humanum genus, à peccatis & diabolis, animæ prædonibus, spoliatum gratis, & miserimè sauciatum, in stabulum duxit, ut ab eodem salutem & sanitatem consequatur, vulneribus medelam, & gratiarum recuperationem inueniat. Ideo cum Mater reclinauit in præsepio, & exclamare compellor.

VI

O stabulum regium, o pannos diuinos, o præsepium aureum, ac longè splendidus & augustius quàm Romana Capitolia! Equorum curriliù præsepia quadraginta millia, & duodecim millia equestrium erant Salomoni: at nihil hæc omnia sunt, si cum Christi tugurio & stabulo conferantur. Extollit splendorem eius, omnibusque regum palatijs anteponit Bernardus, dicens, *Abjconde Maria noui fulgorè solis, pone in præsepio, inuolue pannis infantem: nam & ipsi panni diuitijs nostra sunt, pretiosiores siquidem panni Saluatoris omni purpura, & gloriosius hoc præsepce auratis regum solijs, diuor paupertas cunctis opibus, cunctisq; thesauris saculi.* O meditationem tanto viro dignissimam. Altam non minus piam & luculentam habet eodem stabulo Fulgentius Episcopus Afer, *Archelaus Herodis filius natus est in palatio, Christus in diuersorio, Archelaus natus in lecto est positus, Christus autem in præsepio est reclinatus, ille pretiosus inuolutus est sericis, iste vilissimus inuolutus est pannis: & tamen ille contemnitur, iste quaritur, & inuentus suppliciter adoratur.* Id est, maiori in pretio sunt stabulum Christi, quàm Archelai palatium, viles laciniæ, quàm vela byssina & aulæ aulæ; præsepium illud macidum, quàm solia Trincipum. In ser. quodam.

cipum; maioris denique aestimantur bos & asinus, quam tota Herodis cohors.

Insignis meditatio.

Egredere igitur anima mea, egredere superbis illis mundi palatijs, & stabuli huius limen supplex & in terram prostrata exocularare: descende cum pastoribus de vanitatum tuarum collibus, & ad praesepe hoc accede, hic paulisper morare, & res penitus admirabiles intelliges. Ille namque paruulus, qui in praesepe iacet recens natus, qui vix ocellios aperit, qui panniculis involutus est, qui tam tenerè vagit, & plorat, in quantum homo, novit quidquid scire potest, sapientissimus est ac peritissimus, Platonem confunderet, Aristotelem argueret infantia. Angelos doceret, de illo namque scriptum est, *Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratia & veritate.* Verum in quantum Deus, tamen in praesepe iaceat, humeris vniuersam mundi machinam sustentat, totum orbem numine suo flectit ac moderatur, caelestes orbés impellit, ventorum habenas remittit & contrahit, denique omnia regit atque administrat. O puer verè admirabilis! inspicere, obsecro, anima, intueri propius & accuratius, ille quem cernis digitulus caelos condidit, illa lingua, quae nondum fari potest, legem quam omnes obseruent necesse est, promulgauit, ocelli illi semipatuli limbum Patrum penetrant, atque inspiciunt, quidquid rerum in orbe agatur. *Oculi eius super gentes respiciunt.* O prodigia, o mirabilia sed heus, secundum me orationis stadium ingressum aduerto, cursum igitur prosequar.

Psal. 65.

Sanè cum omnia quae in admirabili Saluatoris nostri natiuitate contingunt prodigia perpendo, nullum esse diem censeo, qui cum hoc conferri queat, ille namque omnium pulcherrimus, ille dies nouus ac penitus admirabilis. Quidquid enim hic per praesepe, miracula & prodigia sunt, naturae siquidem hic leges & iura violantur, & omnia mysterijs secatent. An non enim admirabile est, Dei filium hominis filium fieri? an non portentosi simile, eum, qui ante omnia saecula fuit, in medio saeculorum nasci? eum, qui foecunda Dei patris memoria egressus est, vtero prodire virginali? eum, cuius magnitudinem caelum non capiebat, stabulo conti-

neri? eum, qui posuit in sole tabernaculum suum, hodie in praesepe thronum figere? de eo denique, de quo ante occinebatur. *In principio erat verbum, iam cani, & Verbum caro factum est. o res penitus nouas & admirabiles!*

Hodie scilicet omnia mutata sunt: ipsa nempe temporalitas in aeternitatem, seruitus in libertatem, mors in immortalitatem, humanitas in diuinitatem, peccatum in gratiam, contemptus in gloriam, paupertas in affluentiam, infirmitas in robur transijt. O admirabilem metamorphosim! sed audiamus & aliam longè magis admirandam. Hodie siquidem hunc Deus fit homo, immortalis mortalem se reddidit, imparibilis ad patiendum se disponit, qui in finitus est, certis vult limitibus ac finibus circumferibi. Illinc verò homo in Deum transformatur, creatura in creatorem temporis subditus spatio in aeternum, seruus fit Dominus, & qui pauperrimus erat, diuitijs amplissimis donatur. Hodie quia etiam Angeli descendunt caelo, nouae in caelo stellae collucent, virgo parit, anima quadam creata vnico momento gratia repletur, hodie denique Deus per filium nobis locutus est, vt bene obseruauit Apostolus, *nonissimè autem locutus est in Filio.* Heb. 1.

Quid igitur mirum, totum hodie mundum in admirationem rapi? Vniuersus terrarum orbis Augusti edicto describitur, pax per omnes mundi angulos dominatur, atque ideo, vt scribit Orosius, Iani templum ab Augusto occlusum est, vt nimirum Psalmographus veritatem dixisse comprobaretur: *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis.* Idem Imp. verat, ne quis Domini sibi nomē arroget: Tres Magi stellae ductu ab extremis orbis finibus in Bethleem proficiscuntur, Herodes Ierosolymis tremit, Doctores legis & Scribae Prophetarum oracula consulunt. Nouus adhuc in oriente Planetes exoritur, pastores Angelicam symphoniam audiunt, bos & asinus infantem proci adorant, vinea Engaddi flores emittunt, idola ad terram deiiciuntur, sol in tres scindi partes visus, fons Romae oleum seaturit, & in Tiberim sese exonerat, o diem prodigijs & portentis plenum!

Lib. 6. cont. gentes. Sap. 12. Psal. 71.

Diem, inquam, qua quicquid olim de Virgine gloriosa iam ab ipso mundi exordio prædictum est, completum cernimus. Primus humani generis parens Adam è terra virgine formatus est; secundus è Matre virgine nascitur. Primum Isaac sterili vetula genuit, secundum tenera virguncula: hodie rubus ardet, & non comburitur: hodie vellus Gedeonis circumcirca irrosatur, & tamen non madescit. Hodie Maria porta fuit, de qua in Canticis. O igitur dies felicissima, dies quæ hominibus lætitiã attulit, quod Redemptorem inuenerint, Angelis, quod Dominum nacti sint, Patribus limbo detentis, quod Messiam aduenisse iam sciant. Quodnam enim illos sensitisse gaudium putatis, cum desideratum illum cunctis gentibus natum audire, de illis scripsisse censeo Psalmographum, dum canit *Vox exultationis, & lætitiæ in tabernaculis iustorum*. Quosdam eorum audire dicentes video, vt in primis Adamum, Ecce hic arbor vitæ. Ecce hic arca, inquit, Noe, quæ nos omnes diluuiò eripiet. Ecce, dicit Abraham, seminis mei benedictio. Ecce addit Iacob, scala, cuius vnus cacumen videt coelum, alterum terram ferite. Ecce hic, exclamat Moses, rubus meus ardens. Ecce hic, ait Isaias, flos de radice Iesse. Ecce hic, subnectit post omnes Daniel, lapis de monte auulsus. His, aut similibus inter se verbis illos vsos meditari possumus, sibiq; mutuò de Saluatoris aduentu gratulatos. Hæc scilicet apud limbi incolæ exultatio & iubilus.

An non & tu iubilare potes ò homo, & iò pæan concinere, cum videas hodie naturam tuam ad tantam dignitatem euectam? In posterum enim Angeli huic sese submittent, hominibus cultum & venerationem exhibebunt, cum ipsis prius homines honorem exhibuerint. Tantum enim abest, vt Angeli ante hunc diem ad pastores accederent, vt ab ipsis ducibus, regibus, & Prophetis adorari se permiserint. Vnde Abraham tres vidit, & vnus adorauit. Verum cum post Domini natiuitatem Ioannes vnus eorum adorare voluisset, inhiuit ille, & ait, *caue ne feceris, cõseruus tuus sum*. Hinc Lucifer, teste Bernardo, inuidiæ suæ & æ-

mulationis sumpsit exordium, & aduersus diuinitatem coniurationem iniicit: cum enim reuelatione didicisset, Deum aliquando in humana forma cum hominibus conuersaturum, videretque sibi eandem sub Deo latitantem adorandam esse, iam (quia legem tulerat Pater æternus: *Et adorent eum omnes Angeli eius* similiter) secum statuit, cœlo cœlesti, quæ beatitudine carere potius, quam Deum incarnatum adorare, hominumque idcò fœlicitati, ac forti inuidere cœpit.

Celebrem igitur hodie cum gaudio Natiuitatem Domini, quia dies hic in causa est, vt iam de illo, de quo canebatur, *lumen de lumine*, canatur. *Et homo factus est*. Inuilescet in posterum in omnibus mundi academijs verax illa propositio, *Deus est homo*, & è conuerso illa, *Homo est Deus*. In posterum siquidem Athenis Deus ille ignotus annuntiabitur, Romæ verum esse comprobabitur, quod fieri nemo posse existimabat, Virginem peperisset: Hierosoly sermo erit venisse Messiam, & per vniversum terrarum orbem spargetur admirabilis illa filij Dei incarnationis & Christi natiuitatis. Dixi Romæ mentionem fore Virginis, quæ peperisset, quia Innocentius III scripsit prodit Apollinem in templi pacis, quod Romani exstruxerunt, dedicatione, sciscitantibus quãdo templum hoc interituum esset, respondisse, quando Virgo sine virginittatis violatione pareret: quod cum Romani fieri non posse crederent, illud æternum fore augurabantur, sed hodiernus virginis partus ipsum ad solum prostravit & euertit.

Hæc igitur curiosis prodigiorum huius diei indagatoribus dicta sufficiant; satis sit hodie Verbum carnem factum esse, hodie temporalem filij Dei natiuitatem esse, quæ quàm proximè ad illam æternam accedit. In hac enim Pater seipsum inspiciens, sui ipsius conceptum generat, qui cum accedens esse nequeat (nulla enim accidentia in Deo), manet substantia, cumque alia substantia quàm sui ipsius esse non possit (Deus enim simplex est, non compositus) Deus est non secus ac Pater. In illa verò cum vna natura iam indiuiduata sit, seque supponere cupiat, diuina eam hypostasis sustentat, & carnem

Hebr. 1.

& eam in se terminans, & subsistere faciens, efficit, ut quoniam vna eademque persona duabus naturis est insignita, & homo fiat Deus, & Deus homo: Hic scilicet omnium mirabilium abyssus est.

Præterea in hac æterna Dei Verbi generatione & natiuitate manifestum est, diuinam essentiam ad intra tribus personis communicari, tresque personas in vna eademque essentia communes esse: verum in illa temporali vnam personam duab. se naturis ad extra communicare, duasque naturas vni personæ communes reddi: illic Verbum consideratur increatum, at hic incarnatum, illi e pure Deus & solus Deus, hic Deus simul & homo. Ab æterno non nisi vnus est Deus, & tres personæ, in tempore vnus est Iesus Christus, & duæ naturæ. In magno illo æternitatis die, Pater & Filius, ac Spiritus S. non nisi vnum creatorem constituent, ac celebri & admirabili Natalis Domini die Deus & homo vnum constituent Redemptorem: in priori omnia naturæ iura violata sunt, tria non nisi vnam efficiunt essentiam, tres qui sunt Deus, tres tamen Deos non statuunt, vna quoque eademque natura in tribus personis subsistit, aliaque accidere admirabilia: In posteriori omnia mundi huius iura euertuntur, duabus se substantijs in vna hypostasi consistantibus, vna vero natura sine propria substantia subsistente, duobus Esse perfectis, non nisi vnam eandemque personam constituentibus; aliisque prodigijs mirabilisque accidentibus, quæ quatuor hisce verbis continentur. *Et verbum caro factum est.* O natalem prodigijs & mirabilibus scatenient! equidem toto vitæ meæ tempore nihil tantopere prædicabo & demirabor.

Vestras quoque hic partes agite Christiani, in aduentu Messia cantate, cum Angelis concinete, eorum vos cantui adaptate; iubilate Deo in natali filij Dei, verbi incarnati mirabilia per omnia diuulgate, merita passionis nati promulgate, eius gloriam decantate, cum pastoribus eum inuisite, & in stabulo hoc iacentem eum adorare. Hic discite humilitatem, paupertatem, ac mundi contemptum, sublimem hanc philoso-

phiam, etiamsi mutus sit, edocebit, stabulum ipsum schola est, præsepium suggestus, lachryarum gestus, ipse vagitus eloquentia. Discite præclaram hanc ab hoc Doctore lectionem: & vti varij præceptorum suorum mores & naturam imitati sunt, ut Aristotelis gibbum Peripatetici, Cyri nasum Aquilinum Peisæ, ita vos humilitatem, ac cæteras Iesu Christi virtutes, quas hic in stabulo demonstrat, æmulamini:

Alexander Macedo Persidem subiugaturus, magnam niuium vim in itinere offendit, adeo ut totum agmen retrogredi fuerit costum; sed cum omnes in inanis difficultate percussos & deterritos videret, equo descendens, primus se in niues coniecit, viam parauit, obstacula remouit; & ecce omnes pro regia constantia animati, eiusque gloriam æmulantes, subsequuti sunt, ac difficultatibus sese exposuere. Respicite o Christiani milites, ducem vestrum, regem vestrum niues calcantem, respicite, ut acerrimum frigus patiantur, mundi vanitates conculecet, humilitatem ac paupertatem complectatur. Quis obsecro eum non sequatur? quis hic honore non ducatur? id est, Quis non erubescet superbiam confectari, & insolescere, cum regem tantum adeo humiliatum cernat? quis mundum ad exemplum Principis sui non contemnat?

Puer Ionathæ filij Saul dominum per saxa & loca confragosa serpente, quo Philisteos inuaderet, magna cum fiducia & constantia sequebatur. armiger quoque Saulis cum dominum gladio incumbentem vidisset, eadem temeritate ductus incubuit, & suo, sui que tortor & carnifex exstitit. Et ecce dominus noster, Princeps noster, ac Rex noster Iesus Christus nos deducit non per montes & rupes, sed ad solam humilitatem, non ad mortem, verum ad vitam, vanitatem, superbiam, diuitias profligare gestiens; quis vero adeo vecors & iners erit, qui eum sequi detrectet? ipse quum paupertatem amet, quis diuitias ambiat? ipse cum humilitate gaudeat, quis honores mundi desideret? vestrum igitur Ducem sequamini generosi milites, ac toto vitæ tempore natalitium Domini ac genethliacum concinete.

AEquum est, o desideratissime & exoptatissime Messia, o vnica spes ac desiderium nostrum, aeternum vtentemur, cum ipse sis, qui toto mundo salutem attulisti, cum ipse sis, qui humilitatis nostrae arcam ingressus, ab aeternae nos damnationis naufragio eripuisti, cum tu sis, qui cum ante & post diluuium, id est, peccatum vixeris, ecclesiae tuae vineam plantasti, eiusque vinea, id est, amore inebriatus, mortis somno in crucis arbore, & hodie patientiae sopore in stabulo oppressus iacuisti, ac nuditatem tuam, paupertatem, omniumque rerum contemptum ostendisti, atque ideo a scelerati Cham progenie, id est, infidelibus, perfidis Christianis, atque adeo vniuerso mundo delusus fuisti. O Christe, olim Verbum increatum, & mundo Verbum incarnatum; Verbum quod fit caro, vt nos Spiritus efficiat & Angelus; Verbum quod humanitatem induit, nobis vt diuinitatem conferret; quod se humiliat, quo nos exaltet; quod fit homo, quo nos efficiat Deos, quod caelo descendit, quo nos eodem ascendamus, quod in stabulo iacet, nos vt caelo inserat; quod in praesepio reclinatum est, nos vt in regio throno collocet; quod inter animalia conspiciatur, quo Angelorum consortio gaudeamus. O Messia, Christe, ac Domine vere admirabilis, ac digne, qui in perpetuum celebreris, gratiam obsecro nobis concede, vt humilitatem tuam agnoscere, paupertatem imitari, vitae tuae feriem sequi valeamus, vt laudes tuae nostra sint in posterum carmina, tua mirabilia, quae edis opera, nostra admiratio, tuae virtutes nostra imitatio, tuaque agenda ac viuendi ratio nostra disciplina, ac toties Messiam & Natam Domini in hoc mundo in stabulo nati decantemus, vt eadem in caelo quoque, vbi regnat in gloria, aliquando canere valeamus, ad quod nos perducant Pater, & Filius, & Spiritus sanctus.

Amen.

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

Partitio.

- I. De praesentia Martyrij.
- II. De supplicio lapidationis & Martyrum fortitudine.
- III. De inuicib. Protomartyrio S. Stephani.
- IV. De visis caelis apertis.
- V. De intendente in caelum.
- VI. De orante pro suis lapidatoribus.

Video caelos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.
Act. 7.

FIGVRA.

IN NOCVVS Israelita Naboth, cum perfido Regi Achab, quam a maioribus acceperat vineam nollet cedere, impia Isebelis astu accusatus & circumuentus, regio tandem edicto lapidibus obrutus fuit, & extinctus. Hodie nouus quidam Israelita, Leuita scilicet Stephanus, ob Ecclesiae, quae vere Iesu Christi Patris nostri caelestis vinea est, defensionem nefarie accusatus, perfidiae Synagogae, quae gentibus dominatur, iussu & imperio ad lapides condemnatur, & condemnatus occubuit. O iudicium iniquum! O cruenum martyrium! O mortem nimis atroce! cetera, quae ad eandem spectant, scietis, si Spiritus S. opem inuocauerimus, ac Deiparam solitis verbis salutauerimus; dicamus igitur omnes vna nuni voce:

Ave MARIA.

Tanti semper à Sanctis olim Patribus, I. Auditores, in Ecclesijs diuinum illud martyrij privilegium habitum est, nihil vt aut excellentius, aut quod maioris meriti foret, in Christiana posse religione reperiri censent. Huius opinionis fuit Angelicus Doctor Thomas, qui nimirum Martyrum triumphos ipsis Confessorum ac Virginum trophæis & coronis, aliorumque Sanctorum gloriae longe anteponit. Et merito, hoc

tamque